

שלוש שנים אחרי שרבינוביץ הכריז על הרפורמה, ארליך קובר אותה.

רוחו של פינחס ספיר מרחפת על משרד האוצר של שימחה ארליך

כך נקברה הרפורמה

למשל: משרד-התעשייה-המסחר הודיע על הנהגת שיטה חדשה לעידוד מיפעלים מייצאים, שתיקרא „הטבות לתשתית“, ו- תהווה, כפי שנכתב באותיות קטנות בעיתון אחד או שניים, תחליף לתמריצי-הייצוא שבוטלו במהפך. תמריצי הייצוא, וכל ה- שיטה הקודמת, חוזרים עתה לקדמותם, וההישג של המהפך מתבטא רק בהעשרת בעלי ההון והרכוש, שנתנו מפיחות של 40%.

החייאת התמריצים מחסדת את המהפך שפואר רומם עיניו ממי שלת הליכוד כפיסנת ההישגים.

שר-התעשייה-המסחר, יגאל הור- ביץ, הורה לתת 150 מיליון לירות בריבית לא-צמודה של 14% לשני מיפעלים, כדי לאפשר להם להיות רווחיים. הוראה זו מנוגדת לחלוטין לכל מדיניות המהפך, שבישרה כי לא תהיינה עוד עזרות ואפי- ליות, ומי שלא יצליח לעמוד בתנאים החדשים — ייסגר. זוהי חזרה מובהקת לשיטה של פינחס ספיר המנוח: סיוע לכל מיפעל לפי צרכיו, ללא קריטריונים. על שיטה זו נמתחה בזמנו ביקורת קשה, עליידי איש האופוזיציה יגאל הורביץ, ש- ירד לחיוו של ספיר. עתה הוא מנהיגה שוב.

שר-האוצר הודיע כי בעלי-עסקים, שמחזורים הכספי הוא פחות מ-650 אלף לירות לשנה, לא יצטרכו לנהל ספרים ולרשום כל פניון בקופה רושמת. החלטתו זו היא חיסולה של ה- רפורמה, שכן כולל עומד על חו- בת הכלל לרשום את החכנסות ולי- נהל ספרים באמצעות קופה רוש- מת. הוצאת העסקים שמתחת ל- 650 אלף לירות כמות כהוצאת מרבית העסקים מחכות ניהול ספ- רים; שכן מי יקבע אם עסק מסו- יים מחזורו הוא 650 אלף לירות או פחות? הרי תמיד ניתן לרשום (המשך בעמוד 28)

מאורגן בלי הון שחור כמוהו כצמח ללא קרקע, וניהול ספרים הוא לפשע המאורגן כדירת-המוצת-הפחמן ליצור חי.

היה ברור כי הדרך האחת ליציאה ממצב זה, ולהגברת עוצמתה הכלכלית של ה- מדינה, היא אכיפת חוקי מסי-ההכנסה ומס- הערך-המוסף.

חזרה לימי ספיר

דומה היה, תחילה, כי ממשלת ה- ליכוד הולכת בדרך זו. סגן שר- האוצר, יחזקאל פלומין, הוא רואה-חשבון במיקצועו, ומקורב לחברי ועדת בן-שחר, הוא מודע לחולשת המשק, ובקיא בדרכים לפיתרון הבעיה: נראה היה כי אכן הולך האוצר בדרך של אכיפת הגבייה. פלומין חיפש ממונה חדש על הכנסות המדינה, במקום משה נוידרפר הנרפת. הוא רצה באדם בעל כושר אירגון, כהרצל שפיר. הוא הצהיר כי האוצר מקבל באופן מלא את המלצות ועדת-שימרון, כגון איחוד מחלקות החקירה של מסי-ההכנסה והמכס, איחוד מנגנוני הגבייה של מסי-הכנסה ו- מס-ערך-מוסף, והקמת יחידה מיוחדת ל- מילחמה בפשיעה כלכלית חמורה.

אפילו המהפך המהולל, שתואר עליידי הליכוד כמהפכה המקבילה לרפורמה, ואשר גרם לדעת רבים לפגיעה חמורה בייצוא ולהעשרת בעלי-הון, היה בו יסוד אחד חיובי: חיסול מישטר התמריצים וההעד- פות, שהנהיגו שרי-האוצר הקודמים, שבי- מסגרתו קבעו פקידים כמה עידוד יש לתת לכל מיפעל מייצא. עתה, כך הוכרז בגאווה, תהיה אחידות כמו ברפורמה. מי שלא יוכל לעמוד בייצוא לפי השיטה ה- חדשה — ייסגר.

הרטוריקה היתה תמיד הצד החזק של הליכוד, כמו מליצותיו של בגין בנושאי חוץ וביטחון, כך היו כל התכרונות של ארליך-פלומין ריקות מכל תוכן.

אחידה ופשוטה לגבי השכירים, וביצועה ה- גבייה בצורה ממשית לגבי העצמאיים והחברות. לכן הורדרה תיקרת המס המכ- סימלית לגבי חברות ועצמאיים עד 60% (כאשר באמריקה, למשל, התיקרה היא 90%). התנוחה היתה, כי תבוצע גבייה מלאה של המס המגיע עד לתיקרה הנמו- כה החדשה.

משעבר זמן, התברר כי הרפורמה הופ- עלה רק לגבי השכירים. לגבי העצמאיים והחברות הקטינו אומנם את תיקרת-המס ל-60%, אולם הגבייה בפועל נשארה כשהי- תה — בשפל המדרגה.

ההון השחור צמח לממדים אדו- רים של יותר מ-120 מיליארד ל- רות, ובשנת 1977 לבדה נוספו וי- תר מ-20 מיליארד לירות של הון שחור ביגלל מחדלי המיסוי.

כדי לכסות את הפער בהכנסות האוצר, הונהג מסי-הערך-המוסף, שהיה צריך לתת תמורה כספית נכבדה, מגבייה של 8% (כיום 12%) על כל פעולה או שרות בי- משק.

כפועל התכבר כי מנגנון המיסוי נכשל גם בשטח זה. פחות ממח- צית הייבשה-השומם של מסי-ערך- מוסף אינם פורעים את חובם.

כישלון כפיית הרפורמה, בכל הנוגע לעצמאיים ולחברות, הובי ללהכבדה על אותם סקטורים במשק שאין להם ברירה אלא לנהל ספרים כדון, מדובר בעיקר בי- פירמות גדולות, שנאלצו לשלם גם מס- הכנסה וגם מס-ערך-מוסף במלואו, כמו השכירים, שמהם מנכים כידוע את המס במקור.

התוצאה: המיגזר המשקי ש- היה מחוץ למיסגרת המיסוי גרד ותפח לעומת המיגזר היצרני, ה- מנהל ספרים כחוק, שהכנסותיו פחתו לעומת מיגזר ההון השחור ומעלימי המס.

תשתית זו מהווה גן-עדן שבו פורחים ה- פשעים המאורגנים למיניהם. כי פשע

חדשניים לפני שמלאו לה שלוש שנים, מתה הרפורמה בדמיימיה. היא לא מתה מיתה טבעית, אלא נר- צחה בדם קר על-ידי שר האוצר שימחה ארליך, וסגנו יחזקאל פלומין. במארכ 1978 רצחה ממשלת-הליכוד את הרפורמה במס- ההכנסה, אחרי שזו מעולם לא הצליחה להגיע לבגרות ובוצעה רק למחצה. אולם ראשי הליברלים החליטו כי תחת להגשים את הרפורמה עד תום, עליידי הפעלה של מנגנון המיסוי, עדיף לבטלה. כך מתקרב שרי-האוצר שימחה ארליך להגשמת חזון הליברליזם הצרוף של מילטון פרידמן: מתן חופש מוחלט להתעשרות, והמרת מסים ישירים פרוגרסיבים במסי-עקיפין, כך שהכל משלמים את אותו דבר — או- תם שאין להם ואותם שיש להם.

גן-עדן לפשע

הישיג הגדול של ממשלת המערך ושל שרי-האוצר שלה, יהושע רבינו- ביץ, היתה הרפורמה במסי-ההכנסה, לעומת מישטר המסים של שרי-האוצר שקדמו לו — מישטר של איפה-רואיפה ושל הסי- דרים מיוחדים עם כל קבוצה במשק — באה הרפורמה להנהיג אחידות ופישוט, עיקרה:

- מצד אחד פישוט שיטת-המס ה- קיימת על שכירים וחברות, תוך התווית כללים ברורים וחד-משמעיים שאין לעק- פם, שיטה חדשה זו חיבה, בשנים הרא- שונות, הקטנת סכומי-המס הנגבים, בעי- קר משכירים.
- מצד שני — הגברת הגבייה מחב- רות ועצמאיים, שהגיעה אל שפל המד- רגה, תוך פשיטת-רגל כימעט מוחלטת של מנגנוני-המיסוי.

היה ברור לכל, ובעיקר לחברי ועדת בן-שחר שהציעה את הרפורמה, כי היא עומדת על שני העקרונות: שיטת מיסוי